

Bartolomeo Campagnoli

41 DE CAPRICII

Pentru VIOLĂ

Opus 22

© Toate drepturile rezervate.

Copierea de orice fel se va efectua exclusiv cu acordul scris
al SCRL Casa de Editură GRAFOART.

Casa de Editură GRAFOART

Str. Braşov nr. 20, sector 6, Bucureşti

Tel. : 0727345474

Fax. : 0318151513

Web : <http://www.grafoart.ro>

E-mail : contact@grafoart.ro

CUPRINS :

Biografie – Bartolomeo Campagnoli.....	2
Considerații în legătură cu realizarea capriciilor	4
Câteva indicații în legătură cu studierea fiecărui capriciu în parte	7
1 - Largo.....	16
2 - Andante con moto	17
3 - Allegro moderato.....	18
4 - Andante maestozo.....	19
5 - Allegro moderato.....	20
6 - Adagio	21
7 - Tempo giusto	22
8 - Largo.....	23
9 - Allegro	24
10 - Adagio amoroso.....	24
11 - Allegro	25
12 - Allegro assai.....	26
13 - Allegro	26
14 - Preludium.....	28
15 - Allegro moderato.....	28
16 - Tempo a piacere	30
17 - Andantino	31

18 - Presto.....	34
19 - Tempo a piacere	36
20 - Tempo a piacere	38
21 - Alla Polacca	38
22 - Allegro vivace.....	40
23 - Andante sostenuto.....	41
24 - Adagio grandioso.....	42
25 - Andantino	44
26 - Adagio	45
27 - Allegro non troppo.....	46
28 - Allegretto	46
29 - Allegro assai.....	48
30 - Andante con moto	49
31 - Presto.....	50
32 - Larghetto.....	51
33 - Allegro	52
34 - Andantino	53
35 - Allegretto scherzando.....	54
36 - Moderato assai	56
37 - Vivace	57
38 - Allegro assai.....	58
39 - Larghetto.....	59
40 - Vivace assai.....	60
41 - Alegro maestoso	60

Bartolomeo Campagnoli

Bartolomeo Campagnoli s-a născut la 10 septembrie 1751, la Cento di Ferrara. Elev al lui Pietro Nardini, Campagnoli a întreprins turnee în mai toate orașele importante ale Europei, mai cu seamă în Bavaria și la Dresda, fiind unul dintre cei mai distinși reprezentanți ai școlii italiene de vioară.

În orașul natal învață primele noțiuni de muzică de la Dalloca; în 1763 pleacă să-și completeze pregătirea muzicală la Modena, cu maestrul D. Paolo Guastaroba. După trei ani ajunge din nou la Cento, unde își demonstrează excepționalele calități tehnice, pentru care a fost numit “Dirijor al Orchestrei pentru Biserică și Teatru”.

Informațiile privind această perioadă petrecută la Cento sunt puține și incerte: se pare că în 1768 își caută de lucru în altă parte. În peregrinări frecvente (Veneția, Padova, Roma, Faenza, Florența, Freising) determinate și de dorința de a intra în contact cu muzicieni cunoscuți, cultura sa muzicală se extinde și se consolidează. Într-adevăr, cu minunatul violonist Frans Lamotte cântă la Veneția și la Padova; în acest ultim oraș rămâne câteva luni și are probabil o întâlnire fructuoasă cu Giuseppe Tartini, după cum afirmă Atti: „Îl vede, îl cunoaște, îi cere părerea și rămâne cu el câțva timp în acel oraș”.

La Faenza rămâne cam șase luni și este numit dirijor. Din 1771 în 1775 se oprește la Florența; îl frecventează, ca elev, pe celebrul Nardini și, în același timp, este violonist la Teatro della Pergola. Din capitala Toscanei se mută la Roma, probabil în 1775, și la Teatro Argentino este „primul la vioara a doua”. Se întoarce apoi la Florența, de unde va pleca la Freising: va rămâne din 1776 în 1779 la vioara întâi, la curtea cardinalului-principe al acestui oraș.

În timp ce se afla în serviciul cardinalului principe Ludwig von Welten, face turnee de concerte în diferite orașe: Grodno, Varșovia, Dresda. Aici (1779) este oprit de ducele Carol de Curlandia, cu acceptul cardinalului de Freising. Și de la Dresda, unde rămâne câțiva ani, face mai multe călătorii: la Stockholm în 1783, 1784 și 1788 la Cento; vizitează și încântă cu concertele sale publicul din Leipzig, Weimar, München, Verona, Mantova, Berlin, Hamburg, Frankfurt, Koblenz și alte orașe.

În urma morții ducelui de Curlandia, Campagnoli părăsește Dresda și este numit prim-violonist al orchestrei Gewandhaus din Leipzig (1797-1816). „Cu intrarea la Gewandhaus coincide publicarea primei sale opere cunoscute, *Metoda* pentru vioară. La acea epocă,

orchestra Gewandhaus, minunat dirijată deja de J. A. Hiller, își îmbogățește repertoriul cu operele semnificative ale contemporanilor, iar Campagnoli a avut un rol de prim-plan ca instrumentist, dirijor și profesor” (Ugo Montanari). În lunga perioadă petrecută în Leipzig se bucură de stima și bunăvoința multor personalități, impresionate de extraordinara sa forță de sugestie, de fascinantele sale intervenții instrumentale.

După o perioadă petrecută în Italia, este numit, la aproape șaptezeci de ani, *Concertmaistu* la Neusterlitz (Berlin), în timp ce fetele sale, Albertina și Giannina, amândouă cântărețe, sunt angajate la teatrul din Hanovra, Germania (1819). În acest oraș se va instala și el. În 1825 vizitează din nou Italia.

Moare la 6 noiembrie 1827 la Neusterlitz, în Mecklenburg.

Campagnoli este un instrumentist foarte rapid, un adevărat colos al tehnicii; depășește cu nobilă ușurință cele mai dificile obstacole muzicale, știe să scoată din instrumentul său și să transmită ascultătorului cele mai profunde vibrații pe care muzica le trezește în sufletul său de artist. O serie întreagă de mărturii vin să confirme de-a lungul timpului și excepționalele sale calități didactice. Între numeroasele sale compoziții, prețioase prin varietate, prospețime și printr-o armonizare cât mai îngrijită, amintim: „Poloneza”, „41 capricii pentru violă” (lucrarea de față), „L’illusion de la viole d’amour” (op.15), fugi, preludii, divertismente, concerte, duete.

Un studiu complet al operelor lui Campagnoli a fost făcut de Montanari (“Bartolomeo Campagnoli, violonist compozitor”, Pieve di Cento, 1969).

Cele *41 de Capricii* (Studii) op. 22 – compuse de Campagnoli pentru violă – sunt considerate o operă pedagogică clasică pentru studiul acestui instrument, alături de alte lucrări ca studiile lui Bruni, Hermann, Hoffmeister¹, Palaschko, Weinreich etc., și de celebrele lucrări didactice ale lui Kreutzer², Fiorillo³, Rode⁴ (pentru vioară) transcrise pentru violă, constituind în același timp și un material de bază, indispensabil, în studiul violei.

Compuse în limbajul muzical instrumental al epocii, ele se caracterizează printr-o mare melodicitate, bogată substanță emoțională, fapt care contribuie la ușurarea însușirii diferitelor probleme tehnice, pe lângă cele de interpretare. Prin valoarea lor muzicală și tehnică instrumentală, capriciile de Campagnoli aduc o contribuție prețioasă la fundamentarea și dezvoltarea unei tehnici de bază, la baza muzicalității și a capacității de realizare artistică.

În procesul de învățământ instrumental, la aceste se va ajunge prin respectarea principiului pedagogic al progresivității, pornind de la însușirea temeinică a pozițiilor fixe și a schimburilor de poziții, la studiile pregătitoare selecționate din Kayser⁵, Szerémi, Bruni etc. Numai după însușirea acestei materii se va trece la studiile și capriciile enumerate mai sus.

Prin conținutul lor variat, capriciile de Campagnoli se adresează ambelor laturi ale educației și instrucției instrumentale: laturii tehnice și muzical-artistice. În unele se observă preponderența problemelor tehnice, în altele caracterul accentuat expresiv și concentrat. Din

¹ Franz Anton Hoffmeister, *Studii pentru violă*, Casa de Editură GRAFOART, București, 2007.

² Rodolphe Kreutzer, *42 de studii pentru vioară*, Casa de Editură GRAFOART, în curs de apariție.

³ Frederigo Fiorillo, *36 de studii (capricii) pentru vioară*, Casa de Editură GRAFOART, în curs de apariție.

⁴ Pierre Rode, *24 de capricii pentru vioară*, Casa de Editură GRAFOART, în curs de apariție.

⁵ Heinrich Ernst Kayser, *36 de studii pentru vioară*, op 20, Casa de Editură GRAFOART, București, 2007.

acest punct de vedere, în funcție de problemele și scopul urmărit, le putem grupa în:

- Studii destinate tehnicii de bază a violei :
(Tehnica mâinii drepte și a mâinii stângi)
Nr.: 1 (p. I); 2 (p. II); 3, 9, 11, 12, 13, 15, 16, 17,
18, 19, 20, 24 (p. II); 27, 29, 31, 34, 36, 37, 38, 40.
- Studii în duble coarde
Nr.: 2 (p. I), 8, 21, 25, 35.
- Studii de expresie
Nr.: 26; în duble – coarde, cu caracter pronunțat expresiv:
Nr.: 1 (p. I); 4, 6, 7, 10, 14, 17 (părțile lente).
24 (partea lentă), 28, 32, 34 (părțile lente), 39.
- Capricii cu caracter concertant
Nr.: 5, 22, 23, 30, 33, 35, 41.

Întrucât nu se succed pe baza principiului progresivității, succesiunea lor este lăsată la alegerea profesorului, care va proceda conform necesităților pedagogice, dificultăților tehnice și muzicale ale studiului, problemelor urmărite în evoluția elevului, nivelului de dezvoltare tehnică și muzicală.

Considerații în legătură cu realizarea capriciilor

Paralel cu urmărirea realizării problemelor tehnice, - scopul studierii acestor capricii trebuie să fie și redarea cât mai artistică a conținutului de idei și sentimente, aceasta prin cunoașterea, însușirea și folosirea rațională a tuturor mijloacelor tehnice și expresive muzicale. În însușirea lor se va trece prin diferite **etape de studiu** :

Etapa întâi – analiza teoretică, fără instrument, a capriciului, din punct de vedere tehnic – muzical. Analiza textului muzical cu toate indicațiile din partitură (metro – ritmică, melodică, armonică, polifonică, tempo, agogică, nuanțe, tonalitate, modulații, elemente de construcție (formă), frazare etc.), precum și a problemelor tehnice instrumentale (digație, trăsături de arcuș, sonoritate etc.) și muzicale de conținut (expresie, caracter, stil și interpretare), în legătură cu realizarea fiecărui studiu. De asemenea, însușirea imaginativă, vizual – auditivă (acustică) a studiului cu ajutorul auzului intern – (memorizarea în mod conștient, ca bază pentru audiția sonoră anticipată a textului muzical în timpul execuției cu instrumentul). În această muncă de însușire ne stă în ajutor vocea. Reprezentarea vizuală și acustică a lucrării muzicale va fi de neprețuit ajutor, deoarece ea constituie un stimul pentru formarea imaginilor motrice, formarea reflexelor de mișcare, ușurând prin aceasta însușirea mai rapidă și sigură a conținutului studiului cu ajutorul instrumentului.

O perfectă asociere și coordonare a acestor imagini (reflexe vizual – auditiv – motrice) este absolut necesară în problema memorizării și interpretării. În forma aceasta se îmbină

instrucția cu educația muzicală instrumentală și generală muzicală, înlăturând studiul mecanic, empiric, cu caracter de dresaj, incompatibil cu studiul instrumental analitic, sistematic, rațional.

În etapa a doua se va studia însuși capriciul (din memorie) cu instrumentul, din punct de vedere și siguranță în execuție, prin însușirea deprinderilor motrice, asociate cu cele vizuale și acustice până la reflex. Părțile dificile ale capriciului se vor studia separat, folosind – dacă e cazul – diferite forme de lucru. Studiarea se va face la început în tempo mai rar, ajungându-se treptat la cel indicat în text (după ce am rezolvat problemele generale de tehnică, intonație, ritm, sonoritate etc.). Este necesar ca în timpul studiului să nu scape atenției caracterul și structura piesei.

În etapa a treia (finisaj) se va trece la problemele de interpretare, de realizare artistică, această după ce capriciul a fost însușit din punct de vedere tehnic până la reflex, urmând ca atenția (conștiința) să fie concentrată cu deosebire asupra interpretării, a redării conținutului emoțional. La justa elaborare sonoră va contribui în mod hotărâtor reprezentarea imaginativă de ansamblu a conținutului, urmărirea întregului și a detaliilor. Reprezentarea felului de interpretare conștientă, creatoare, inteligentă și sensibilă trebuie să fie sub permanent autocontrol.

În legătură cu **problemele tehnice ale mâinii drepte** se vor observa în general :

- O buna ținută și conducere a arcușului.
- Suplețea încheieturilor brațului drept (umăr, cot, încheietura mâinii, precum și a degetelor cu jocul lor pe baghetă).
- Degajare și mobilitate în toate mișcările (în execuția diferitelor trăsături de arcuș).
- Urmărirea planului brațului drept în funcție de nivelul planului coardelor.
- Trecerea peste coarde și revenirea arcușului.
- Tehnica arcușului susținut.
- Punctul de contact al arcușului cu coarda.
- O bună aderență la coardă.
- Repartizarea judicioasă a frazei muzicale în cuprinsul arcușului (împărțirea lui precisă).
- Tehnica de sonoritate (o paletă bogată de nuanțe și timbre).
- Egalitate și expresivitate sonoră (în notele simple, duble, acorduri, cântatul polifonic).

În cadrul prezentelor studii au fost prevăzute și diferite variante de trăsături de arcuș, pe lângă cele indicate în textul muzical.

În legătură cu **tehnica mâinii stângi** să urmărim :

- Siguranța, precizia și viteza.
- Tehnica de articulație a degetelor (forță, rezistență, elasticitate, suplețe, independență, egalitatea de cădere a degetelor pe coarde).
- Pozițiile fixe și schimbările de poziții (diferite schimburi, cu notă intermediară, *glissando*, salturi, extensii etc.)

- Necesitatea aşezării degetului pe două coarde, în poziție de cvintă (plat), note indicate prin forma rombică (neauzibil), cifre și linii orizontale.
- Degetul de sprijin și conducător (mai ales degetul 1 în schimburi de poziții, degete ce nu părăsesc coarda, deși schimbă poziția).
- Degete ținute pe coarde (însemnate prin cifre urmate de linii orizontale).
- Degetele aşezate simultan pe mai multe coarde (duble, arpegii, acorduri).
- Extensiile inferioare și superioare.
- Trecherile rapide ale degetelor de pe o coardă pe alta, revenirile.
- Tehnica cântatului în duble – coarde și cântatul polifonic.

În legătură cu digitația, unele pasaje se vor studia și cu digitația indicată între paranteze (se vor observa extensiile și pozițiile strânse ale degetelor).

- Intonația va fi urmărită cu deosebită exigență.

La realizarea unei perfecte intonații cor contribuie : analizarea intervalelor și reprezentarea lor imaginativ – sonoră anticipată.

Corelația între reprezentarea sonoră și acțiunea de elaborare cu instrumentului se face sub controlul exigent al auzului. Vom folosi intonația funcțională (când nu suntem acompaniați de un instrument temperat), analizând funcțiunea sunetelor în cadrul melodiei, armoniei, pentru a putea determina logic procesul de intonație justă, conform funcțiunilor. Sunetele intervalului disonant vor fi intonate foarte aproape de sunetele de rezolvare (sensibile expansive) # și cele depresive ♭. Intonarea funcțională a sunetelor modale (treapta a treia – terța) și a sensibilelor (treapta a șaptea) – mult apropiate de sunetele de rezolvare – va da melodiei și acordurilor o expresivitate mai mare, timbru mai luminos, strălucitor și o dinamică sporită. Deosebită importanță se va da semitonurilor, precum și cromatismelor, substituirilor armonice, modulațiilor. De asemenea, sesizării și reprezentării auditive a schimbării funcției notelor acordului și justeii lor intonații. Se va urmări problema comei sintonice. Sunetele care formează un interval cu coarda liberă superioară trebuie intonate ceva mai înalt decât acelea care formează intervalul cu coarda inferioară.

Degetul 1 (*si*) trebuie urcat ceva mai sus, ca să obținem intonația justă a cvartei (*si* – *mi*), altminteri *si* sună prea jos (situații frecvent întâlnite în capricii). În general, intonația va fi întrebuințată în raport cu coarda superioară sau inferioară, chiar și în succesiunile de note simple ale melodiei. Se va urmări tehnica *vibrato-ului*, realizarea unui *vibrato* divers (mai ales specific violei). Observarea curbei melodice, intensitatea expresiei și a diferitelor accente. Prin analiza logică a elementelor constitutive ale studiilor, vom urmări o frazare justă (asociată cu o bună educație a respirației).

Din punct de vedere al *realizării expresive* vom folosi toate mijloacele conform conținutului emotiv al fiecărui capriciu, iar în ceea ce privește diversitatea de expresie, sensibilitățile sunt concretizate prin scurte indicații la începutul fiecărui studiu.

Câteva indicații în legătură cu studierea fiecărui capriciu în parte

CAPRICIUL NR. 1

Partea I – Studiu de expresie în tempo lent. Vom urmări tehnica arcușului susținut, sonoritate egală și expresivă. Coarda liberă din prima măsură se va vibra cu octava ei. Trilul precis, egal și energic, cu reliefarea notei repetate în vocea a doua (planul brațului drept). Sincopele reliefate prin nuanțe și *vibrato*. Notele *staccato* vor fi cântate mai lungi, *mezzo – staccato – vibrato*, aceasta în toate studiile lente. *Vibrato* divers, conform intensității expresive.

Partea a II-a cu caracter vioi are trăsătura de arcuș energică, sonoritate bogată și egală (mai mare apăsare a arcușului pe coarda *do* și *sol*). Realizarea unui *détaché* mare și mic ; trăsătura de arcuș combinat, legato cu *détaché*. Velocitatea tehnicii mâinii stângi. În ultima măsură atenție la cvartă (sunetul *la* mai sus) ; coma sintonică. Se va studia *détaché* – J. S. (jumătatea superioară a arcușului), J. I. (jumătatea inferioară), J. M. (jumătatea de la mijloc – $\frac{1}{2}$, apoi V (vârf), M (mijloc), T (talon) – o treime de arcuș ($\frac{1}{3}$). În nuanțele *piano*, *mezzo – forte* și *forte*, tempo mai rar până la cel indicat, apoi se vor studia trăsăturile de arcuș prevăzute în text.

CAPRICIUL NR. 2

În partea I se va urmări realizarea expresiei muzicale în tempo lent în coarde duble, sonoritate cantabilă și egală, reliefarea liniei melodice în pasaje de bariolaj și o bună legare a notelor duble.

Partea a II-a este studiu tehnic cu arpegii în triolette care urmărește un *détaché* energic, cu mișcări avântate ale brațului drept și trăsătura de arcuș combinat (*legato - détaché*). Mare aderență a arcușului cu coarda. Ritm și tempo precis. Se va studia : *détaché* J.S. ; J.I.; M; V, M, T ($\frac{1}{3}$) arcuș în *p*, *mf*, *f*, *martellato* J. S. ; J. I. ; M ; V, M, T ($\frac{1}{3}$) arcuș în *p*, *mf*, *f*, *martellato* J.S ; J.I.; M ; *staccato* : V, M, T, *détaché* în *fla* vârf , *p* la talon. În tempo – la mijlocul arcușului și J.S cu nuanțele indicate – urmărind suplețea încheieturii mâinii drepte și emisia sonoră egală pe toate coardele.

CAPRICIUL NR. 3

Studiul tehnic pentru viteza degetelor mâinii stângi, cu frecvente schimburi de poziții. Articulație precisă. Intonația, mai ales în pasaje cromatice, și schimburi de poziții. Mișcarea energică și rapidă – laterală – a degetului pentru executarea a două sunete alăturate cu același deget. Suplețea mâinii stângi și drepte în jocul arcușului peste coarde. Sonoritatea fermă și cantabilă. Reliefarea conturului melodic, mai ales în pasaje cu frecvente alternări ale unei note (pedală) cu notele melodice.

CAPRICIUL NR. 4

Studiul de expresivitate în duble – coarde, cu caracter maiestuos. Sonoritate susținută și egală. Acordurile de trei sunete se vor realiza cu sonoritate bogată, trăsătură de arcuș fermă, dozând presiunea necesară pe cele trei coarde pentru emisia simultană a sunetelor acordurilor. Așezarea arcușului și centrul de apăsare pe coarda mijlocie , mai aproape de tastieră. Neforțat, fără asperități și accente inutile, mai ales la atacul acordurilor în dreptul talonului. Se va urmări

așezarea simultană a degetelor pe coarde și o intonație perfectă. Pasajele de treizeci doimi (*staccato* pe o trăsătură de arcuș) vor fi studiate în prealabil *legato*, apoi *staccato*, cu bună aderență a arcușului pe coardă. Sunetele *staccato* se vor executa ferm, vibrat, cu arcuș mai larg. Autocontrol, mai ales la intensitatea sonoră spre vârful arcușului. Se va observa precizie ritmică, pregnanță.

CAPRICIUL NR. 5

Studiul de stil polifonic, în formă de fugă, cu caracter concertistic. Însușirea acestui capriciu, precum și a Capriciilor Nr. 22, Nr. 33 și Nr. 41 – va ușura înțelegerea și abordarea fugilor din suitele, sonatele și partitele de Bach, ca și a altor lucrări de acest gen. Se va analiza și urmări o justă frazare conform elementelor de construcție ale capriciului. Realizarea artistică se va face prin reliefarea planurilor tematice din punct de vedere tematic și expresiv, scoțând în evidență intrările succesive ale vocilor. Trăsătura fermă și variată de arcuș. Sonoritate bogată, accente, ritm precis, tril pregnant pe valori de note scurte, sublinierea expresivă a modulațiilor. Intonația justă, mai ales în duble coarde și acorduri, precum și o cursivitate melodică perfectă. Acordurile se vor executa simultan (în jos și în sus) cu sonoritate bogată și egală, atât la talon, cât și la vârful arcușului, cu *vibrato*. Se vor studia și trăsăturile de arcuș cuprinse în paranteze.

CAPRICIUL NR. 6

Studiul de expresie, contribuind la formarea deprinderilor de interpretare artistică. Subtilă tehnică de sonoritate. Bogata paletă de nuanțe, timbruri și *vibrato*, conform caracterului frazelor. Exigență de intonație. Justă frazare. Dublele vibrato și bine legate între ele. Schimburi de poziții (imperceptibile). Arcușul foarte reținut și o conducere liniștită, mai ales în pasajele de treizeci doimi. La pasajele cu note lungi ținute, sunetele la vocea a doua vor fi reliefate prin nuanță și *vibrato* (măsurile 13, 15).

CAPRICIUL NR. 7

Studiul de expresie în duble – coarde, de factură mai dificilă, cu folosirea frecventă a acordurilor. Vom urmări cursivitatea și reliefarea melodiei, tehnica acordurilor, obținerea unei sonorități egale în succesiunile acordurilor realizate cu arcușul în ambele sensuri. De asemenea, așezarea simultană a degetelor pe coarde, sunetele melodiei și acordurilor să fie bine legate în succesiunea lor, schimbul de poziții în duble. Se va vibra și nota melodică executată prin extensie. Se va urmări independența și articulația degetelor mâinii stângi în cântatul pe coarde duble și o interpretare nuanțată.

CAPRICIUL NR. 8

Studiul melodos în duble - coarde cu diverse probleme tehnice ale ambelor mâini. Introducerea solicită o realizare cursivă a pasajelor de gamă, la început în tempo rar, apoi în viteză, în poziții fixe și în schimburi de poziții. Se va studia în *détaché*, *legato*, apoi în *staccato*, cu o fermă trăsătură de arcuș. În partea a doua, trilul de pe nota simplă, trilul dublu și succesiunile lui se vor studia rar pe notele lungi, cu valori de note măsurate, cu o bună articulație a degetelor, apoi treptat cu accelerarea vitezei (tril rapid) în *p* și *f*. Articulație și cursivitate. Sonoritate egală și intonație justă. În pasajele cu note duble în timpul notelor ținute la o voce se va reliefa conturul melodic de la cealaltă voce. Trăsăturile de arcuș diverse vor fi

bine însușite și asociate cu rezolvarea tehnică a pasajelor mâinii stângi. Acordul de la sfârșit, în *piano* se va executa arpeggiat cu trăsătura ușoară de arcuș.

CAPRICIUL NR. 9

Studiu de tehnică pentru mâna stângă, cu frecvența pozițiilor fixe și a schimburilor de poziții, asociate cu dezvoltarea tehnicii de arcuș. Nuanțele *p*, *mf*, *f* se vor studia în diverse mișcări, cu o bună aderență a arcușului pe coardă. Trăsăturile de arcuș : legato și *détaché* J.S și M. Staccato – la mijloc *Saltato leggiero*, *piano*, la mijlocul arcușului. Vom urmări: suplețea încheieturilor, o sonoritate egală, precum și viteza tehnicii mâinii stângi.

CAPRICIUL NR. 10

Studiul de expresie în duble – coarde. Trăsătura de arcuș *contabile*, sonoritate nuanțată. Timbru și *vibrato* variat. Mare disciplină ritmică. La sfârșitul capriciului (volta a II-a) se va reliefa nuanțat și vibrat conturul melodic, iar acompaniamentul – melodiei – în vocea a doua se va executa ușor și în valori de note egale. Încheierea (*pp*) cu arcușul pe tastieră (*perdendosi*).

CAPRICIUL NR. 11

Studiu tehnic în arpegii de triolete în diferite tonalități și poziții, îmbinat cu trăsătura de arcuș *martellato*. Se va studia *détaché*, *staccato* și *martellato*, J.S. și la vârful arcușului în *p*, *mf*, *f*, în tempo moderato și allegro. Trăsătură energică de arcuș, sunetele bine separate, sonoritate plină. Pătrimile susținute și vibrato. Se va observa poziția de cvintă a degetelor 4. Se va studia și cu digitațiile dintre paranteze.

CAPRICIUL NR. 12

Studiu tehnic, privind mai ales tehnica mâinii stângi și realizarea legato-ului cu treceri peste coarde. Se va urmări : consolidarea pozițiilor fixe și a schimburilor de poziții, articulația, suplețea, egalitatea mișcărilor, viteza degetelor mâinii stângi, extensii superioare și inferioare ale degetelor, apoi realizarea egalităților ritmice a sunetelor, siguranța în schimburile de poziție, trăsătura de arcuș reținut de o ușoară trecere de la o coardă la alta. *Legato*, *détaché* – J.S. și M. ; *spiccato* – M. ; se vor studia mișcări și nuanțe diferite (*p*, *mf*, *f*) .

CAPRICIUL NR. 13

Studiu tehnic pentru dezvoltarea diferitelor trăsături de arcuș (*martellato*, *détaché*, *legato*) cu treceri peste coarde și consolidarea tehnicii mâinii stângi. Oferă posibilitatea formării tehnice a degetelor și încheieturilor mâinii drepte, trecerea rapidă a arcușului peste coarde cu brâul relaxat și din suplețea încheieturilor, ținând seamă de planul coardelor. Trăsătura de arcuș energică, egală sonoritate pe toate coardele. Intonație justă și precizie ritmică, diviziunile binare și ternare pregnant realizate, cu respectarea riguroasă a tempoului. Se va studia și *détaché* J.S. în *p*. și *f*.

CAPRICIUL NR. 14

Studiu de expresie în duble – coarde. Introducerea se caracterizează prin : sonoritate bogată și egală, trăsătură de arcuș fermă (*pesante*), notele și acordurile bine legate și vibrato.

Se vor scoate în relief modulațiile și se va urmări o justă schimbare a pozițiilor în duble. În *adagio*, sonoritate susținută, nuanțări subtile, *vibrato* și timbru divers.

CAPRICIUL NR. 15

Studiu pentru consolidarea și dezvoltarea tehnicii mâinii stângi, utilizând toate pozițiile și schimburile de poziții, extensiile și diferitele salturi. Pentru realizarea extensiilor se vor folosi și exerciții de gimnastică a degetelor fără instrument. Se va observa, la decime, poziția mâinii și a degetelor. Realizarea prin degetul 1 – extensie inferioară – și degetul 4 – extensie superioară, iar degetul mare va fi așezat pe cât posibil între ele. De asemenea, reprezentarea auditivă a intervalelor în salturi să fie în atenție, pentru siguranța execuției și a intonației. Coordonatele mișcărilor degetelor mâinii stângi cu cele ale mâinii drepte (trăsătura de arcuș). Precizie ritmică. Mare suplețe a brațului drept în treceri rapide peste coarde. Se va studia rar, *détaché* J.S. în diferite nuanțe, apoi staccato M. și în tempo original (*moderato* și *allegro*).

CAPRICIUL NR. 16

Studiu în arpeggiu pe două și trei coarde în bariolaj. Se va urmări : așezarea simultană a degetelor, suplețea încheieturilor mâinii drepte, trecerea peste coarde, notele bine legate, egalitate sonoră și viteză arcușului. Poziția de cvintă a degetelor și menținerea lor pe coardă, o intonație perfectă. Se va studia *détaché* : câte două note legate cu pauză între ele J.S.;M. și *staccato* – câte două note *staccato* pe un arcuș – J.S.;M. În arpeggiu de duble-triolete vom folosi și trăsătura de arcuș *saltato* la mijlocul arcușului, *leggiero* – *piano*. Se va studia și sub formă de acorduri (simultane) în p și f, iar variațiunile în tempo *moderato* și *allegro*, în nuanța de p și f.

CAPRICIUL NR. 17

Tema cu variațiuni. Studiul pentru expunere cu tehnica mâinii stângi și aplicarea diferitelor trăsături de arcuș în succesiunea variațiilor, cu caracter divers. În temă (*andantino*) trăsătura de arcuș se execută cantabile, iar linia melodică în cântatul cu duble – coarde, mult reliefată.

Var. I ceva mai mișcată decât tema. Trăsătura de arcuș fermă la jumătatea superioară. Se va studia și *détaché* cu J.S., *mezzo*, *staccato* și *spiccato* (în forte la talon, în *piano* la mijloc, *leggiero*). Secțiunea *maggiore cantabile* se va interpreta cu multă expresie și colorit pe coarda *re* și *sol*, observând schimburile de poziție.

Var. III se deosebește de prima prin : ritm precis, *détaché* ferm, viteza degetelor mâinii stângi, extensii, sonoritate bogată și egală.

Var. IV se va studia *legato*, *staccato*, *saltato*, la mijlocul arcușului, mai întâi rar și apoi repede. Se va lucra și sub formă de acorduri cu așezarea simultană a degetelor.

CAPRICIUL NR. 18

Studiul mai ales pentru tehnica mâinii stângi cu caracter strălucitor. Se va urmări viteza tehnicii mâinii stângi, precizie ritmică ; tehnica schimbului de poziții va fi făcută în mare viteză, intonația exigentă mai ales în cromatisme, acordurile sonore și vibrante, realizarea abilă și sigură a diferitelor trăsături de arcuș *détaché*, *legato*, combinate, trăsătura de arcuș în acorduri, arcușul ondulat în jocul pe două coarde, în bariolaj . Reliefarea melodiei și în pasajele

cu alternanța între sunetele reprezentate (pedală) și sunetele melodice. Sonoritate fermă, aderența arcușului cu coarda. Se va studia rar, în mp, f cu *détaché* mare (J.S.). În tempo rapid, la mijloc *détaché* mic.

CAPRICIUL NR. 19

Studiul tonalităților (pasaje) de gamă și de arpegii în toate tonalitățile majore și minore, prin succesiunea lor omonimă. Contribuie la dezvoltarea simțului tonal și modal, a sesizării caracterului fiecărei tonalități și mod (major – minor) și a dezvoltării capacității de adaptare la diferite tonalități. Exercițiu bun pentru dezvoltarea sensibilității auditive și a deprinderii intonației funcționale, precum și a deprinderii studiului imaginativ prin reprezentarea auditivă a tonalităților și intervalelor, ceea ce va ajuta la execuția justă cu instrumentul. Se va observa poziția mâinii stângi : normală, joasă (cu bemoli) și înaltă (cu diezi), folosirea poziției de cvintă a degetelor, menținerea lor pe coardă, precum și articulația și viteza degetelor mâinii stângi.

CAPRICIUL NR. 20

Studiul tehnic în arpeggiile diferitelor tonalități, cu folosirea tuturor pozițiilor fixe și a schimburilor de poziții. Contribuie la consolidarea pozițiilor și execuția arpeggiilor. Se va urmări : tehnica schimbului de poziții, intonația în poziții fixe și schimburi, rolul de cârmă al brațului stâng (mișcare de aducție și abducție) mai ales în pozițiile înalte ale coardei *do*, trăsătură fermă de arcuș, emisia și controlul sonorității, egalizarea sonoră, calitatea de sunet, cu deosebire în pozițiile înalte ale coardelor *do* și *sol* ; activitatea degetelor , mâinii stângi, locul de contact al arcușului cu coarda, precum și schimbările punctului de contact al arcușului pe coardă, în funcție de registre, poziții, nuanțe. De asemenea, se va ține seamă de dozarea presiunii arcușului pe coarde.

CAPRICIUL NR. 21

Studiul melodic pentru dezvoltarea tehnicii în duble – coarde, a trilului de valori de note scurte și lungi, pentru cântatul în cromatisme, execuția trilului cu buna articulație și accente. Articulația, egalitatea căderii degetelor și viteza în tehnica mâinii stângi trebuie să fie perfectă. Independența degetelor în alternanța diferitelor intervale în duble și în timpul unui deget captiv la o voce, ca și ferma trăsătură de arcuș să nu lipsească. În trio, concretizat prin pasaje cromatice, emisia sonoră a două sunete alăturate se va studia și prin procedeul folosirii aceluiași deget (mișcare energetică laterală).

CAPRICIUL NR. 22

Caracteristic acestui studiu este stilul polifonic, care ne apare în forma de *fugă*. Aceleași probleme de la Capriciul Nr. 5.

CAPRICIUL NR. 23

Studiul de expresie și de interpretare în duble – coarde și acorduri, cu caracter concertistic. Necesită o tehnică avansată, de mână stângă și de expresie în cântatul pe duble – coarde, cu folosirea frecventă a acordurilor și reliefa melodie. Se impune : cursivitate melodică nestânjenită de dificultățile de realizare a acordurilor, o justă intonație, *vibrato* divers,